MINISTERUL EDUCAȚIEI ŞI CERCETĂRII

CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU CURRICULUM

PROGRAME ŞCOLARE PENTRU CLASA A IV-A

LIMBA ŞI LITERATURA ROMÂNĂ

PENTRU ŞCOLILE ŞI SECȚIILE CU PREDARE ÎN LIMBA MINORITĂȚILOR NAȚIONALE

Aprobat prin ordin al ministrului
Nr. 3919 / 20.04.2005

București, 2005

NOTĂ DE PREZENTARE

Curriculum-ul de *Limba şi literatura română* pentru ciclul primar (învățământ cu predare în limbile minorităților naționale) contribuie la formarea şi dezvoltarea progresivă la elevi a competențelor esențiale ale comunicării orale şi scrise în limba română, permite cunoaşterea, de către copiii aparținând minorităților naționale, a limbii şi a valorilor spirituale româneşti, oferind în acelaşi timp o punte spre interculturalitate, spre o bună cunoaştere reciprocă între populația majoritară şi minoritățile naționale din spațiul geografic românesc.

Studiul limbii şi literaturii române la clasele la care predarea se face în limbile minorităților naționale reprezintă, alături de studiul limbii şi literaturii materne şi de studiul limbii moderne, o componentă esențială a ariei curriculare "Limbă şi comunicare", ce garantează elevului accesul la cultura comunicațională şi literară de bază.

Curriculum-ul de față are la bază modelul comunicativ-funcțional, construindu-se pe modelul învățării limbilor străine.

Structurarea curriculum-ului de *Limba şi literatura română* pe obiective, care vizează formarea competențelor de comunicare, deplasează accentul de pe asimilarea şi memorarea unor cunoştințe pe operarea cu informații. Se reconsideră totodată: ponderea (mai mare) a exprimării orale față de cea scrisă; modalitatea de abordare a limbii, în principal ca inventar de mijloace necesare construirii comunicării; abordarea textului (literar şi nonliterar), ca pretext / suport pentru comunicare, şi nu ca obiect al memorării fără a i se cunoaşte mesajul sau fără să fi fost înțelese cuvintele din care se compune.

Din această perspectivă, programa cuprinde:

- Obiective cadru (urmărite pe parcursul ciclului primar)
- Obiective de referință urmărite pe parcursul fiecărei clase
- Activități de învățare pentru fiecare obiectiv de referință (sugestii de exerciții/activități care conduc la atingerea obiectivelor)
- Conținuturi
- Standarde curriculare de performanță pentru finele învățământului primar.

Obiectivele de referință sunt concepute în progresie. Cele patru ore săptămânale rezervate în ciclul primar studiului limbii şi literaturii române, la clasele la care predarea celorlalte discipline se face în limbile minorităților, asigură:

- la clasa I – consolidarea şi îmbogățirea lexicului însuşit de elev în etapa preşcolară,
- la clasa a II-a – fixarea literelor cu valori şi grafie comune în limba română şi limba maternă precum şi învățarea literelor şi a combinațiilor de litere româneşti (ce presupun o grafie şi o pronunție diferite în limba română în raport cu limba maternă),
- la clasele a III-a şi a IV-a – însuşirea şi folosirea fără dificultate a cerințelor impuse de curriculum la nivelul receptării şi exprimării orale, al receptării mesajului scris (citire/lectură) şi al exprimării scrise.

Această progresie conduce elevii spre atingerea standardelor curriculare de performanță prevăzute pentru Limba şi literatura română la finele învățământului primar. De fapt în elaborarea şi gradarea obiectivelor din actualul curriculum s-a avut permanent în vedere corelarea cu aceste standarde, astfel încât să fie asigurată trecerea, în clasa a V-a, la programa unică pentru disciplina de studiu *Limba şi literatura română*.

OBIECTIVE CADRU

1. Dezvoltarea capacității de receptare a mesajului oral
2. Dezvoltarea capacității de exprimare orală
3. Dezvoltarea capacității de receptare a mesajului scris (citirea/ lectura)
4. Dezvoltarea capacității de exprimare scrisă
5. Dezvoltarea atitudinilor de empatie culturală şi interculturală

OBIECTIVE DE REFERINȚĂ[1] ŞI EXEMPLE DE ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

1. Dezvoltarea capacității de receptare a mesajului oral

	Obiective de referință	**Exemple de activități de învățare**
	La sfârşitul clasei a IV-a elevul va fi capabil:	*Pe parcursul clasei a IV-a se recomandă următoarele activități:*
1.1	să decodeze sensul global al unui mesaj dialogat, emis cu viteză normală	- alegerea unei imagini care sugerează semnificația mesajului dintr-un set de imagini date; - reprezentarea prin pantomimă a mesajelor interlocutorilor dintr-un text dialogat;
1.2	să desprindă ideile principale dintr-un mesaj clar articulat cu viteză normală	- exerciții de discriminare a esențialului de detaliu; - exerciții de recunoaştere a unor momente semnificative dintr-un mesaj audiat;
1.3	să selecteze detalii dintr-un mesaj rostit cu viteză normală	- exerciții de identificare a detaliilor dintr-un mesaj rostit cu viteză normală; - ordonarea temporală a secvențelor unui mesaj oral;
1.4	să sesizeze structurile gramaticale corecte / incorecte dintr-un mesaj ascultat	- exerciții de discriminare a structurilor gramaticale (morfologice şi sintactice) corecte de cele incorecte, prin semnalizare, prin bifare; - exerciții de semnalare a corectitudinii / incorectitudinii gramaticale apărute în exprimarea proprie sau a colegilor; - exerciții de sesizare a dezacordurilor între forma adjectivului şi a substantivului determinat;
1.5	să deducă sensul cuvintelor necunoscute din diferite mesaje orale	- exerciții de sesizare a cuvintelor/expresiilor care împiedică înțelegerea mesajului audiat; - exerciții de stabilire a sensului unui cuvânt necunoscut prin raportare la context; - relaționarea cuvintelor necunoscute cu definiția lor;
1.6	să manifeste atenție şi înțelegere față de mesajele emise de diferiți interlocutori	- exerciții de ascultare a dialogurilor elev-elev, învățător-elev, pe diferite teme cotidiene; - exerciții de practicare a ascultării active, a înțelegerii față de mesajele emise de diferiți interlocutori.

[1] *Obiectivele de referință pentru clasa a IV-a se bazează pe obiectivele de referință pentru clasele I – a III-a, pe care le integrează şi le dezvoltă.*

2. Dezvoltarea capacității de exprimare orală

	Obiective de referință	**Exemple de activități de învățare**
	La sfârşitul clasei a IV-a elevul va fi capabil:	*Pe parcursul clasei a IV-a se recomandă următoarele activități:*
2.1	să alcătuiască mesaje corecte din punct de vedere gramatical, respectând intonația şi accentul	- exerciții pentru folosirea corectă a acordului; - exerciții de rostire corectă a cuvintelor cu probleme de accentuare; - exerciții de reglare a intonației, a vitezei proprii de a vorbi; - jocuri de cuvinte; - exerciții de recitare a unor poezii;
2.2	să construiască pe baza planului de idei un text oral scurt	- exerciții de identificare a elementelor semnificative ce trebuie transmise prin mesaj; - exerciții de reformulare a unui mesaj; - exerciții de stabilire a ideilor în jurul cărora se organizează o temă dată; - activități de comunicare pe baza unui plan de idei realizat anterior; - exerciții de povestire a unui text cunoscut, pe baza unui plan de idei dat;
2.3	să redea prin cuvinte proprii conținutul unui text citit sau al unui mesaj audiat	- exerciții de trecere de la vorbirea directă la vorbirea indirectă; - povestirea orală a unor texte literare/nonliterare citite sau a unor mesaje audiate;
2.4	să integreze adecvat în exprimarea orală proprie elementele de construcție a comunicării studiate	- exerciții de stabilire a acordurilor gramaticale; - exerciții de utilizare corectă a substantivelor în genitiv şi dativ; - exerciții de selectare a formelor flexionare corecte şi de integrare a lor în enunțuri proprii; - exerciții de construire a propozițiilor simple şi a propozițiilor dezvoltate; - exerciții de completare a enunțurilor cu elemente de construcție a comunicării învățate;
2.5	să-şi adapteze vorbirea la diferite situații de comunicare	- exerciții de dialog cu persoane diferite; - conversații pe teme cunoscute; - exerciții de adaptare a elementelor de comunicare nonverbală la comunicarea verbală în diferite situații de dialog; - exerciții de adaptare a tonului şi timbrului potrivit pentru comunicarea unui mesaj oral; - simularea unor situații de comunicare (convorbiri telefonice, dialoguri formale şi informale de diverse tipuri) în cadrul cărora elevii să realizeze acte de vorbire precum: utilizarea formulelor de salut, de prezentare, de permisiune, de solicitare; formularea unor întrebări sau a unor răspunsuri; povestirea unor fapte şi întâmplări;

	Obiective de referință	Exemple de activități de învățare
	La sfârşitul clasei a IV-a elevul va fi capabil:	*Pe parcursul clasei a IV-a se recomandă următoarele activități:*
2.6	să susțină un punct de vedere într-o discuție în grup	- jocuri de rol de tipul emițător-receptor pentru exprimarea actelor de vorbire: inițierea, menținerea şi încheierea unui schimb verbal; utilizarea formulelor de permisiune, de solicitare; recunoaşterea şi descrierea unei persoane sau a unui obiect; formularea unor întrebări sau a unor răspunsuri; povestirea unor fapte şi întâmplări; exprimarea acordului sau a dezacordului în legătură cu un fapt sau cu atitudinea unei persoane; - exerciții de exprimare a propriilor opinii în legătură cu un fapt cunoscut; - exerciții de dezvoltare a inițiativei comunicative şi a curajului de a interveni în actul comunicării.

3. Dezvoltarea capacității de receptare a mesajului scris (citirea/ lectura)

	Obiective de referință	Exemple de activități de învățare
	La sfârşitul clasei a IV-a elevul va fi capabil:	*Pe parcursul clasei a IV-a se recomandă următoarele activități:*
3.1	să sesizeze rolul ilustrațiilor ce însoțesc un text	- exerciții de recunoaştere a corespondenței dintre mesajul transmis de ilustrație şi cel transmis de text; - exerciții de asociere a momentelor dintr-o narațiune cu ilustrațiile corespunzătoare; - exerciții de ordonare a ilustrațiilor după succesiunea momentelor acțiunii prezentate de text; - exerciții de identificare a elementelor prezente în ilustrații care completează informația transmisă de diverse texte , afişe sau articole din revistele pentru copii;
3.2	să desprindă idei principale şi informații de detaliu dintr-un text citit (literar-nonliterar)	- exerciții de delimitare a unui text în fragmente logice; - exerciții de identificare a temei din poeziile studiate; - exerciții de formulare a ideilor principale într-o succesiune logică; - selectarea din text a caracteristicilor fizice şi morale ale personajelor; - exerciții de discutare a textelor narative citite, în funcție de următorii parametri: “cine” (personajele), „ce face?” (acțiunea), „când”, “unde” (plasarea acțiunii în timp şi spațiu), “cum” (modul de desfăşurare a acțiunii); - exerciții de citire explicativă şi selectivă pentru desprinderea informațiilor esențiale şi de detaliu dintr-un text citit;

	Obiective de referinţă	Exemple de activităţi de învăţare
3.3	să citească în mod conştient, corect, fluent şi expresiv un text scurt cunoscut	- exerciţii de citire a unui text cunoscut, cu adaptarea intonaţiei la semnele de punctuaţie; - exerciţii de citire pe roluri; - exerciţii de reglare a intensităţii şi volumului vocii, precum şi a ritmului vorbirii corespunzător încărcăturii afective a mesajului; - exerciţii de recitare;
3.4	să citească în mod conştient şi corect un scurt text necunoscut	- exerciţii de citire a unor texte la prima vedere, cu adaptarea ritmului şi intonaţiei impuse de semnele de punctuaţie;
3.5	să identifice secvenţele narative, dialogate şi cele descriptive dintr-un text narativ	- exerciţii de identificare a elementelor descriptive dintr-un text; - exerciţii de identificare a dialogului prezent într-un text narativ; - exerciţii de evidenţiere a diferenţelor dintre o descriere şi un dialog; - exerciţii de recunoaştere şi de prezentare sumară a trăsăturilor fizice şi morale ale personajelor;
3.6	să identifice trăsăturile fizice şi sufleteşti ale personajelor din textele studiate	- exerciţii de recunoaştere a personajelor din textele studiate; - exerciţii de recunoaştere şi de prezentare sumară a trăsăturilor fizice şi sufleteşti ale personajelor;
3.7	să recunoască în textele citite elementele de construcţie a comunicării învăţate	- exerciţii de recunoaştere a părţilor principale şi secundare de propoziţie; - exerciţii de diferenţiere a propoziţiilor simple de cele dezvoltate; - exerciţii de identificare a acordului dintre subiect şi predicat, adjectiv şi substantivul determinat, complement şi verbul determinat;
3.8	să manifeste interes pentru lectura unor scurte texte, literare/nonliterare	- vizitarea bibliotecii şcolii; - şezători; - formulări de întrebări şi răspunsuri referitoare la textele citite.

4. Dezvoltarea capacității de exprimare scrisă

	Obiective de referință	**Exemple de activități de învățare**
	La sfârşitul clasei a IV-a elevul va fi capabil:	*Pe parcursul clasei a IV-a se recomandă următoarele activități:*
4.1	să aplice în mod conştient regulile de ortografie, de punctuație	- exerciții de ortografie: de recunoaştere a formei corecte de scriere, de selectare, de completare, de punere în corespondență, de compunere de enunțuri; - exerciții de utilizare a cratimei în scrierea ortogramelor şi a liniuței de despărțire în silabe în scrierea cuvintelor care nu încap la sfârşitul rândului; - exerciții de utilizare a semnelor de punctuație învățate; - exerciții de completare a enunțurilor cu semnele ortografice şi de punctuație corespunzătoare; - dictări, autodictări, corectare în perechi, autocorectări; - jocuri gramaticale de corectare a greşelilor de ortografie şi de punctuație; - redactarea de texte cu destinație specială: cartea poştală, invitația;
4.2	să alcătuiască povestirea unui text cunoscut pornind de la întrebări de sprijin, plan simplu de idei	- exerciții de împărțire a textului în fragmente logice; - exerciții de formulare a ideilor principale; - exerciții de transformare a secvențelor dialogate în povestire; - exerciții de dezvoltare a ideilor principale într-un şir de enunțuri;
4.3	să redacteze compuneri de mică întindere, adaptându-le destinației şi scopului comunicării	- exerciții de redactare de texte prin punerea în corespondență: imagine – cuvânt, cuvânt – imagine; - exerciții de transpunere a unor idei într-un şir de enunțuri cu o succesiune logică; - exerciții de descriere a unor obiecte / ființe; - antrenament de structurare a textului scris (introducere, cuprins, încheiere);
4.4	să utilizeze corect, în textele redactate, elementele de construcție a comunicării studiate	- dictare selectivă; - exerciții de copiere selectivă; - exerciții de aplicare a regulilor gramaticale în redactarea unui text propriu; - exerciții de construire corectă a propozițiilor simple şi a celor dezvoltate;
4.5	să aşeze corect în pagină textele scrise, respectând scrierea cu alineate pentru a marca trecerea de la o idee la alta	- exerciții de aşezare corectă a textului în pagină; - exerciții de plasare corectă a alineatelor; - exerciții de reconstituire a unui text, prin aşezarea în ordine logică a fragmentelor;

	Obiective de referință	Exemple de activități de învățare
4.6	să manifeste interes față de redactarea diverselor tipuri de texte	- exerciții de redactare de texte narative, descriptive, dialogate; - exerciții de redactare a unor invitații, cărți poştale; - exerciții de înlocuire a unor expresii şi cuvinte cu echivalentele cerute de context; - exerciții de evaluare / autoevaluare a scrierii corecte şi îngrijite a diverselor tipuri de texte.

5. Dezvoltarea atitudinilor de empatie culturală şi interculturală

	Obiective de referință	Exemple de activități de învățare
	La sfârşitul clasei a IV-a elevul va fi capabil:	*Pe parcursul clasei a IV-a se recomandă următoarele activități:*
5.1	să manifeste interes față de cunoaşterea vieții şi a contribuției culturale ale unor personalități aparținând poporului român şi altor etnii	- proiecte de grup; - realizarea unor portofolii despre personalități aparținând poporului român şi altor etnii.

CONȚINUTURILE ÎNVĂȚĂRII

1. Formarea capacității de lectură/citire

- Cartea (actualizare). **Rolul ilustrațiilor**[2].
- Textul literar

  Textul narativ (actualizare). Delimitarea textului în fragmente logice**. Dialogul ca element constitutiv al unui text narativ. Personajul literar - trăsături fizice, trăsături morale**.

  Poezii cu tematică diversă. Strofa. Versul.
- Textul nonliterar: **afişul**, **articole din reviste pentru copii**.

Tematica textelor trebuie să reflecte universul copilăriei şi valorile proprii acestuia. Autorii de manuale pot utiliza texte literare, în proză sau în versuri, sau texte nonliterare, de mică întindere, până la 250 de cuvinte. Gradul de libertate al autorilor este cel stipulat în programa clasei a III-a. Manualul de clasa a IV-a se va încheia cu câte un Vocabular român-limba maternă, respectiv, limba maternă-român.

2. Formarea capacității de comunicare

- ***Comunicare orală***

Componentele comunicării dialogate (actualizare). **Factorii perturbatori ai comunicării.** Adaptarea la particularitățile interlocutorului (actualizare). Formularea ideilor principale (actualizare). Povestirea orală a unui fragment dintr-un text narativ (actualizare). **Povestirea orală a unor texte citite sau mesaje audiate.** Intonarea propozițiilor enunțiative (propriu-zise şi exclamative) şi interogative (actualizare). Constituirea de dialoguri în situații concrete sau imaginare (actualizare). Elemente de comunicare nonverbală – gesturi, mimică (actualizare).

Se recomandă ca elevii, folosindu-şi deprinderile de exprimare orală, să poată realiza următoarele acte de vorbire:

- inițierea, menținerea şi încheierea unui schimb verbal;
- recunoaşterea şi descrierea unei persoane sau a unui obiect;
- utilizarea formulelor de salut, de prezentare, de permisiune, de solicitare;
- formularea unor întrebări sau a unor răspunsuri;
- povestirea unor fapte şi întâmplări, după un suport vizual sau după un plan de idei dat;
- exprimarea acordului sau a dezacordului în legătură cu un fapt sau cu atitudinea unei persoane.

- ***Comunicare scrisă***

Organizarea textului scris. Părțile componente ale unei compuneri: introducerea, cuprinsul, încheierea (actualizare). **Planul inițial al compunerii**.

[2] *Ceea ce apare cu scris îngroşat reprezintă o noțiune nouă.*

Ortografia şi punctuația.

Scrierea corectă a cuvintelor. **Utilizarea ortogramelor ne-am/neam; ne-a/nea, într-o/într-un; dintr-o/dintr-un; v-a/va; n-ai/nai; ce-l/cel; nu-l/n-o/nu-i/; n-am/n-are/n-aţi/n-au**. Semnele de punctuație (actualizare). **Ghilimelele.**

Contexte de realizare

a) Scrierea funcțională (cu scop practic, informativ**). Cartea poştală. Invitația.**

b) Scrierea imaginativă (compuneri libere). Compunerea după un suport vizual, după o ilustrație sau după un şir de ilustrații, după benzi desenate, şir de întrebări (actualizare). Compunerea după plan dat (actualizare). **Compunerea după un plan de idei**. **Compuneri cu început/sfârşit dat**. **Compunerea pe baza unor cuvinte şi a unor expresii date. Compunerea cu titlu dat. Compunerea narativă liberă.**

c) Scrierea despre textul literar. Povestirea scrisă a unor fragmente din text (actualizare). Planul simplu de idei (actualizare). **Formularea de întrebări în legătură cu conținutul textului. Planul dezvoltat de idei. Povestirea unor texte de mică întindere după un plan de idei**.

3. Elemente de construcție a comunicării

- Lexicul.

  Cuvântul (actualizare). Cuvintele cu formă diferită şi sens asemănător (actualizare). Cuvintele cu sens opus (actualizare). **Cuvintele cu aceeaşi formă, dar cu sens diferit**.

- Noțiuni de fonetică (actualizare). Despărțirea cuvintelor în silabe (actualizare).
- Morfologia.

  Verbul (actualizare)**.** Persoana şi numărul (actualizare). **Timpul.** Probleme de ortografie şi de ortoepie a verbelor "a fi" şi "a lua"(actualizare).

  Pentru recunoaştere şi pentru analiză, se utilizează texte care conțin verbe personale, la diateza activă, modul indicativ (timpurile prezent, trecut, viitor - forma literară). Verbul "a fi" este utilizat numai cu valoare predicativă. Nu este utilizată terminologia gramaticală.

  Substantivul (actualizare). **Genul**. Numărul.

  Pronumele (actualizare). Pronumele personal. Persoana. Numărul. **Genul.** Pronumele personal de politețe (actualizare).

  Pentru recunoaştere şi pentru analiză, se utilizează texte care conțin pronume personale cu formă accentuată sau neaccentuată, precedate sau neprecedate de prepoziții, în cazurile nominativ, genitiv, dativ, acuzativ. Nu este folosită terminologia gramaticală.

  Numeralul (actualizare)**.** Probleme de ortografie şi ortoepie: **numeralele cardinale compuse.**

  Pentru recunoaştere şi pentru analiză, se utilizează texte care conțin numerale cardinale (simple şi compuse) şi numerale ordinale. Nu este folosită terminologia gramaticală.

  Adjectivul (actualizare). Acordul adjectivului în **gen** şi număr cu substantivul pe care îl determină.

  Poziția adjectivului față de substantiv în propoziție.

  Pentru recunoaştere şi pentru analiză, se utilizează texte care conțin adjective propriu-zise şi provenite din participiu, variabile, la gradul pozitiv. Nu este folosită terminologia gramaticală.

- Sintaxa propoziției.

  Propoziția (actualizare). Propoziția simplă şi propoziția dezvoltată (actualizare).

  Predicatul verbal.

  Subiectul. Părțile de vorbire prin care se exprimă subiectul (substantiv, pronume personal). Acordul predicatului cu subiectul (actualizare).

  Atributul - **parte secundară de propoziție care determină un substantiv. Atributul exprimat prin substantiv, adjectiv, numeral cu valoare adjectivală.**

  Se studiază numai atribute substantivale în care substantivul este în cazul acuzativ cu prepoziție şi atribute adjectivale exprimate prin adjectiv şi numeral cu valoare adjectivală. Nu este folosită terminologia gramaticală.

  Complementul - parte secundară de propoziție care determină un verb. Complementul exprimat prin substantiv.

STANDARDE CURRICULARE DE PERFORMANȚĂ

LA FINELE ÎNVĂȚĂMÂNTULUI PRIMAR

OBIECTIV CADRU	STANDARD
1. Dezvoltarea capacității de receptare a mesajului oral	S1. Desprinderea semnificației globale şi a unor informații de detaliu din mesajul ascultat
	S2. Desprinderea sensului unui cuvânt nou prin raportare la contextul mesajului ascultat
2. Dezvoltarea capacității de exprimare orală	S3. Adaptarea mesajului la partener în situații de comunicare dialogată
	S4. Formularea unor enunțuri corecte din punct de vedere fonetic, lexical şi gramatical
	S5. Povestirea orală a unui text narativ cunoscut pe baza unui plan de idei
3. Dezvoltarea capacității de receptare a mesajului scris (citirea / lectura)	S6. Citirea conştientă şi corectă a unui text
	S7. Formularea ideilor principale ale unui text narativ
	S8. Identificarea secvențelor narative, descriptive şi dialogate dintr-un text citit
	S9. Desprinderea unor trăsături fizice şi morale ale personajelor dintr-un text citit
4. Dezvoltarea capacității de exprimare scrisă	S10. Alcătuirea unui plan simplu de idei al unui text narativ
	S11. Redactarea unui scurt text narativ propriu, pe baza unui plan de idei
	S12. Redactarea unor scurte texte cu destinație specială (bilet, felicitare, carte poştală, invitație)
	S13. Redactarea de texte cu respectarea regulilor de despărțire a cuvintelor în silabe, a celor ortografice şi de punctuație studiate, a aşezării corecte în pagină şi a scrisului lizibil
	S14. Redactarea unor texte corecte din punct de vedere lexical şi gramatical